

ELŐSZÓ

Az *Idegen szavak alapszótára* nyelvünk ma gyakran használt 4500 idegen szavát magyarázza, a címszavaknak összességben 7750 jelentését értelmezi. Néhány esetben olyan idegen szavakat is értelmez, amelyek a mai köznyelvnek már nem részei, de olvasmányainkban sűrűn találkozhatunk velük. Természetesen nehéz eldönteni, hogy mit tekinthetünk idegen szónak. Praktikus szempontok alapján mondhatjuk, hogy idegen szó az, amit a magyar anyanyelvűek nagy többsége annak érez – ez volt válogatásunk egyik legfőbb szempontja. A szótár címszavait elsősorban TÓTFALUSI ISTVÁN *Idegenszó-tár – Idegen szavak értelmező és etimológiai szótára* című művének harmadik, bővített kiadásából válogattuk, amely a TINTA Könyvkiadónál jelent meg 2008-ban. A magyarázatokat is e szótárból vettük át. A szóanyagot további források nyomán kiegészítettük.

A *Idegen szavak alapszótára* célja hozzásegíteni ahhoz, hogy szókincsünknek a mindennapi beszédben elhangzó idegen elemeit pontosan értsük, a szótárban lévő szavakat jelentésüknek megfelelően használjuk. Az idegen szavak megfelelő és helyes használatával sok kellemetlen félreértést kerülhetünk el.

A szócikkek felépítése

a) A szócikk élén a címszó áll, félkövér betűkből szedve. A címszó írásmódja követi a mai magyar helyesírást. Ha szükséges, a kiejtést is megadja a szótár szögletes zárójelben. Pl.:

enfant terrible [anfan teribl] ✧ olyan személy, aki túlzott nyíltságával, bizalmas dolgok kifecsegésével másokat kínos helyzetbe hoz
✧ a konvenciókat félrúgó, kellemetlen alak

puzzle [pazl] ✧ kirakós játék
✧ rejtvény, fejtörő

vignetta [vinyetta] ⇨ felragasztható
címké, felirat, védjegy
⇨ *nyomd* fejléc, keretdísz

b) Ha a címszónak több, csekély eltérésű írásváltozata ismert a nyelvben, vagy több alakban is használatos, akkor ezek *vagy* szóval elválasztva követik egymást. Pl.:

birétum vagy **beretra, biretra**
⇨ *vall* katolikus papi süveg

hacker [hekker] vagy **hekker** ⇨ *inf*
a számítógépes programokhoz
nagyon értő, megszállott progra-
mozó
⇨ *inf*számítógépkalóz, aki betör ide-
gen rendszerekbe, s onnan infor-
mációkat szerez, vagy ott kárt okoz

repetál vagy **repetázik** ⇨ megis-
métél
⇨ (menzán, táborigyűlésben) további
adagot kér, vesz (ételből)

c) A címszó után következik az értelmező rész, az értelmezést ⇨ (üres káró) jel vezeti be. Amennyiben a címszónak több jelentése van, azokat új sorba tördeltük. Pl.:

epizód ⇨ *irod* elbeszélő mű vagy
dráma mellékszála, a fő cselek-
ményhez nem tartozó esemény
⇨ kevésbé jelentős mozzanat, ese-
mény
⇨ *film* televíziós vagy filmsorozat
egy alkalommal vetített része

papirusz ⇨ *növ* nílusi sás
⇨ ennek szárbeléből lapokká préselt,
csiszolt íróanyag
⇨ ilyen anyagból készült tekercs, ill.
a rá írt szöveg

tendencia ⇨ irány, irányzat, irá-
nyulás, áramlat
⇨ jelenség vagy esemény kibontako-
zásának iránya

- ◇ törekvés, hajlam, hajlandóság
- ◇ elfogultság, részrehajlás
- ◇ ferdtítés, rosszakarat, rosszhiszemű beállítás

d) Ahol szükséges, a jelentést szakmai minősítés, a szakterület jelzése előzi meg. (A használt minősítéseket az *Előszó* végén soroljuk fel.) Pl.:

exportál ◇ *ker* kivisz (terméket idegen országba)

kanyon ◇ *földr* szakadékvölgy, fennsíkba mélyen bevágódott, szűk és meredek falú folyóvölgy

rádium ◇ *kém* természetes radioaktív fém elem

e) Amennyiben szükséges, stilisztikai minősítés vezeti be a címszó adott jelentését. Pl.:

analfabéta ◇ írástudatlan (személy)
 ◇ *átv* képzetlen, tudatlan, műveletlen, iskolázatlan
 ◇ *gúny* járatlan, ügyetlen, ostoba

kollaborál ◇ együtt dolgozik
 ◇ *pej* együttműködik (a megszálló ellenség hatalommal)

pumpol ◇ *biz* rendszeresen kölcsönöért zaklat valakit

f) A magyarázatban használt kerek zárójel leginkább azt a kiegészítést fogja közre, amely a címszónak az adott jelentésben való használatát behatárolja. Pl.:

happy end [hepiend] vagy **hepi-end** ◇ *irod* szerencsés kimenetel, boldog vég (regény, színmű, film befejezésében)

maratoni ◇ *sport* 42 195 méteres távon az első újkori olimpia óta rendezett (futóverseny)

- ◇ *átv* nagyon sokáig elhúzódó, hosszan tartó (pl. sakkverseny)
- ◇ véget érni nem akaró (pl. vita)

- sikk** ◇ kellem, kecsesség, báj
- ◇ divatosság, ízlés (öltözködésben, megjelenésben)
 - ◇ divatos (társasági) szokás

g) A magyar szótári hagyományoknak megfelelően az azonos alakú, de jelentésükben nem összefüggő címszavakat felső indexszel különböztetjük meg:

- generális¹** ◇ *kat* tábornok
- ◇ *vall* katolikus szerzetesrend, lovagrend legfőbb előjárója
- generális²** ◇ általános, átfogó, egyetemes

- márka¹** ◇ *közg* némely állam (német, finn) pénzneme (2002 előtt)
- márka²** ◇ *ker* cégjelzés, árujegy, címke, áruvédjegy
- ◇ ezzel szavatolt származású és jó minőségű gyártmány
 - ◇ (áru)fajta, gyártmány

- tus¹** ◇ zuhany
- tus²** ◇ *sport* találat (vívásban)
- ◇ *sport* kétváll (birkózásban)
- tus³** ◇ *műv* rajzhoz, íráshoz való tintaszerű fekete festék
- tus⁴** ◇ *zene* üdvözlésképpen játszott gyors akkordisméltés vagy tremoló zenekarban

Az *Idegen szavak alapszótárát* mindazoknak ajánljuk, akik érteni szeretnék a napjainkban használatos idegen szavakat, illetve azokat pontosan és megfelelően kívánják használni, helyesen kívánják beszédjükbe, írásukba beépíteni.

A szófajok rövidítése

<i>fn</i>	főnév
<i>hat</i>	határozószó
<i>mn</i>	melléknév
<i>msz</i>	mondatszó

A használt stilisztikai minősítések és rövidítések

Szögletes zárójelben [] feltüntettük, hogy hány szójelentés mellett áll az adott jelzés.

<i>átv</i>	átvitt értelemben [208]
<i>biz</i>	bizalmas [202]
<i>gúny</i>	gúnyos [8]
<i>hiv</i>	hivatalos [28]
<i>nyj</i>	nyelvjárási [3]
<i>pej</i>	pejoratív [17]
<i>rég</i>	régies, régi [190]
<i>ritk</i>	ritka, ritkán használatos [4]
<i>szleng</i>	szleng [7]
<i>tréf</i>	tréfás [9]

A jelzett szakterületek és rövidítéseik

Szögletes zárójelben [] feltüntettük, hogy hány szójelentés mellett áll az adott szakterület jelzése.

<i>áll</i>	állattan [51]
<i>anat</i>	anatómia [22]
<i>ásv</i>	ásványtan [19]
<i>biol</i>	biológia [76]
<i>bút</i>	bútor [11]
<i>csill</i>	csillagászat [23]
<i>dipl</i>	diplomácia [11]
<i>div</i>	divat [21]
<i>élelm</i>	élelmiszer [15]
<i>ép</i>	építészet [83]
<i>fényk</i>	fényképezés, fényképészet [15]
<i>fil</i>	filozófia [37]
<i>film</i>	filmművészet [20]
<i>fiz</i>	fizika [100]

<i>földr</i>	földrajz, földtudomány [31]
<i>gen</i>	genetika [9]
<i>geol</i>	geológia [24]
<i>geom</i>	geometria, mértan [26]
<i>gyógysz</i>	gyógyszerészet [5]
<i>hajó</i>	hajózás [17]
<i>inf</i>	informatika, számítástechnika [121]
<i>irod</i>	irodalom, irodalomtudomány [148]
<i>ját</i>	játék, sport [62]
<i>jog</i>	jogtudomány, igazságszolgáltatás [69]
<i>kat</i>	katonai [85]
<i>kém</i>	kémia [161]
<i>ker</i>	kereskedelem [107]
<i>koh</i>	kohászat [2]
<i>konyha</i>	konyhaművészet [74]
<i>könyvt</i>	könyvtartudomány [4]
<i>közg</i>	közgazdaságtan [76]
<i>közl</i>	közlekedés [35]
<i>lél</i>	lélektan [60]
<i>mat</i>	matematika [82]
<i>met</i>	meteorológia [26]
<i>mezőg</i>	mezőgazdaság [10]
<i>mit</i>	mitológia [21]
<i>műsz</i>	műszaki [100]
<i>műv</i>	művészet [135]
<i>népr</i>	néprajz [42]
<i>növ</i>	növénytan [49]
<i>nyelvt</i>	nyelvtan, nyelvtudomány [117]
<i>nyomd</i>	nyomdászat [38]
<i>okt</i>	oktatás, pedagógia [63]
<i>opt</i>	optika [13]
<i>orv</i>	orvosi [317]
<i>ölt</i>	öltözködés [54]
<i>pol</i>	politika [131]
<i>rep</i>	repülés [8]
<i>sajtó</i>	sajtó [15]
<i>sport</i>	sport [122]
<i>stil</i>	stiliztika [8]
<i>szính</i>	színház [42]
<i>táv</i>	távközlés [4]
<i>text</i>	textilipar [19]
<i>tört</i>	történelem [196]
<i>tud</i>	tudományos [110]
<i>űrk</i>	űrkutatás, űrhajózás [5]

<i>vall</i>	vallás [265]
<i>vill</i>	villamosság, elektromosság [29]
<i>zene</i>	zene [220]

FELHASZNÁLT SZÓTÁRAK

- BÓDI ZOLTÁN 2011. *Infoszótár. Informatikai fogalmak eredete, magyarázata és használata*. Budapest: TINTA Könyvkiadó.
- DORMÁN JÚLIA – KISS GÁBOR 2015. *Tulajdonságszótár. 3150 személyleíró szó magyarázata és ellentéte, valamint fogalomköri csoportosítása*. Budapest: TINTA Könyvkiadó.
- EÖRY VILMA (főszerk.) 2007. *Értelmező szótár+. Értelmezések, példamondatok, szinonimák, ellentétek, szólások, közmondások, etimológiák, nyelvhasználati tanácsok és fogalomköri csoportok*. Budapest: TINTA Könyvkiadó.
- MINYA KÁROLY 2007. *Új szavak I. Nyelvünk 1250 új szava értelmezésekkel és példamondatokkal*. Budapest: TINTA Könyvkiadó.
- MINYA KÁROLY 2014. *Új szavak II. Nyelvünk 800 új szava értelmezésekkel és példamondatokkal*. Budapest: TINTA Könyvkiadó.
- TOLCSVAI NAGY GÁBOR 2007. *Idegen szavak szótára*. Budapest: Osiris Kiadó.
- TÓTFALUSI ISTVÁN 2008. *Idegenszó-tár. Idegen szavak értelmező és etimológiai szótára*. Harmadik, bővített kiadás. Budapest: TINTA Könyvkiadó.
- TÓTFALUSI ISTVÁN 2011. *Magyarító szótár. Idegen szavak magyarul*. Budapest: TINTA Könyvkiadó.